

Remissvar
Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
Magnus Moreau och Lars Bryntesson
103 33 Stockholm

Sollentuna 2023-08-31

Remissyttrande över Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Diarienummer: KN2023/03016
Handläggare: Chefsjurist Ulf Stenberg

Grundläggande problem på energimarknaden löses inte

Det grundläggande problemet i Sverige är prissättningsmodellen på elmarknaden där priset på el bestäms utifrån marginalkostnaden av det dyraste kraftslaget. Därmed sätts även priset på el för svenska elkunder utifrån det dyraste utländska kraftslaget, trots att produktionskostnaden i Sverige ligger långt under det priset.

Sverige är samtidigt Europas största nettoexportör av el. Nyttan med kraftig expansion av vindkraften och samtidigt ökande miljöstörningar i närmiljön, kan därför starkt ifrågasättas. Större produktion av el genom vindkraft lär ändå inte komma konsumenterna på den svenska elmarknaden tillgodo i form av lägre elpriser, utan ger enkom större intäkter hos vindkraftsbolagen.

Intäktsdelning

Utredningen föreslår intäktsdelning om minst 1 000 kronor, som ska utgå till fastighetsägare, när huset ligger på ett avstånd inom tio gånger totalhöjden för vindkraftverket.

Intäktsdelning utgår dock inte från vindkraftverk, när tillståndet för vindkraftverket har vunnit laga kraft tidigare än den 1 juni 2023. Inte heller från vindkraftverk som är lägre än 120 meter. Om ett vindkraftverk är 150 meter högt, innebär det att gränsen för intäktsdelning går vid ett avstånd på 1 500 meter.

Intäktsdelningen utgår på verkets intäkter och räknas ut på följande sätt för ett hus.

$$2,5 \text{ promille} \times \left(1 - \frac{\text{avstånd} - 1000}{(\text{totalhöjd} \times 10) - 1000} \right)$$

Tanken är att ersättningen ska vara skattefri och utgå från maximalt två vindkraftverk. När det gäller skattefrågan, lämnar utredningen dock inget förslag, utan föreslår att frågan om beskattning får hanteras i vidare beredning.

Trojansk häst och andra invändningar

Villaägarnas Riksförbund är positivt till intäktsdelning i sig, men har några betydande invändningar.

Takregeln är dessvärre Vindkraftsutredningens trojanska häst. Syftet med regeln är att begränsa vindkraftsbolagens kostnader för etablering, så att sådan kan ske nära bebyggelse i södra Sverige. Den sammanlagda intäktsdelningen ska högst kunna bli 2 procent av marknadsvärdet av vindkraftsparkens elproduktion. Oavsett hur stor värdenedgång vindkraftverken orsakar på närliggande hus.

Om vi för enkelhetens skull utgår från att husen i närheten av ett vindkraftverk ligger på ett avstånd av 1 000 meter från vindkraftverket, som är 250 meter högt och de totala intäkterna från verket är 1 Mkr kommer den totala intäktsdelningen att uppgå till följande belopp.

Antal hus	Total intäktsdelning (kr)	Intäktsdelning per hus (kr)
1	2 500	2 500
2	5 000	2 500
3	7 500	2 500
4	10 000	2 500
5	12 500	2 500
6	15 000	2 500
7	17 500	2 500
8	20 000	2 500
9	20 000	2 222
10	20 000	2 000
20	20 000	1 000
50	20 000	400
100	20 000	200
150	20 000	133
200	20 000	100
250	20 000	80
500	20 000	40
1 000	20 000	20

Konsekvensen av takregeln är att vindkraftsexploatorerna kan låta berörda småhusägare stå för i stort alla negativa ekonomiska konsekvenserna av vindkraftsutbyggnaden, vad som med ekonomiska termer brukar betecknas som en extern effekt. Ersättningsmodellen leder därmed till ekonomisk ineffektivitet, då den innebär att de vindkraftverk som etableras i närheten av samhällen, kan vindkraftsbolagen själva ta 98 procent av intäkterna för, men sedan låta småhusägare och andra fastighetsägare stå kostnaderna för. Oavsett hur många hus vindkraftsbolaget åsamkar värdenedgång för, behöver de aldrig avstå från mer än 2 procent av intäkterna till drabbade fastighetsägare. Det kostar inte vindkraftsexploatorerna mer att åsamka värdeförluster på 100 hus än för åtta hus. En slags frikort att åsamka värdeförluster på småhus helt enkelt.

Takregeln gör att det blir attraktivt med tätortsnära etableringar av vindkraft, där intäktsdelning utlöses. I och med att intäktsbortfallet begränsas till 2 procent av elproduktionen, kan detta bli mer lönsamt än ett mer perifert läge där anslutnings- och byggkostnader kan bli högre. Allt givet att kommunen tillstyrker det hela och miljötillstånd erhålls.

Drabbade fastighetsägare har dock enligt 32 kap miljöbalken möjlighet att kräva skadestånd för värdebortfall på grund av vindkraft. Rätten till sådant skadestånd är generell. Det finns inget undantag i miljöbalken, att skadestånd inte kan utgå för värdebortfall på grund av vindkraft. Intäktsdelning kan ses som en metod att begränsa värdebortfall vid etablering av vindkraft, men själva syftet med detta förfelas dock när intäktsdelningen på grund av takregeln marginaliseras till följd av alltför många närboende. Villaägarna anser därför att takregeln inte kan införas.

I övrigt anser Villaägarna att vinstdelning borde kunna utgå även vid längre avstånd än tio gånger totalhöjden för vindkraftverket, då vindkraftverk orsakar värdeförluster på småhus

även vid längre avstånd. Likaså för vindkraftverk som är lägre än 120 meter samt när tillstånden för vindkraftsetablering är äldre än den 1 juni 2023.

Obligatorisk rätt att bli inlöst

Villaägarnas Riksförbund ställer sig positivt till förslaget att ett småhus som ligger i närheten av ett planerat vindkraftverk ska kunna bli inlöst. Avståndet om sex verkshöjder för rätten till inlösen är dock alltför snävt hållen. Den innebär att gränsen går vid ett avstånd på 900 meter när vindkraftverket är 150 meter högt.

I professorerna Mats Wilhelmssons och Hans Westlunds studie "Valuating the negative externality of wind turbines: traditional hedonic and difference-in-difference approaches", kan värdenedgången vara så hög som 25 procent i områden inom två kilometer från vindkraftverken. En lämplig gräns för obligatorisk rätt att bli inlöst kan därför vara femton gånger verkshöjden, vilket innebär 2 250 meter vid en höjd på vindkraftverket om 150 meter.

Inlösen föreslås ske till 100 procent av marknadsvärdet. Förbundet anser dock att 125 procent av marknadsvärdet borde gälla, som vid expropriation. Det är inte en förmildrande omständighet att flytten har framtvingats av vindkraftsetablering. Även vindkraftverk som är lägre än 120 meter, bör kunna ge rätt till inlösen.

Handläggningskostnader vid inlösen

Förbundet ställer sig negativt till förslaget att småhusägare ska bära kostnader om upp till 10 000 kronor för handläggningen.

Det vore mera rimligt att småhusägarna får sina rättegångskostnader täckta av vindkraftsbolagen på samma sätt som i vattenmål, jämför 25 kap 2 § miljöbalken. Vindkraftsföretagens etableringar av vindkraftverk är ju vad som framtvingar inlösen. Enskilda boende hamnar oförskyllt i dessa processer och har egentligen inget att vinna på dem.

Det finns fler förfaranden där småhusägare flyttar på grund av nyetableringar och får sina kostnader täckta. Av 7 kap 1 § expropriationslagen följer att expropriatören normalt står för såväl sina egna som motpartens kostnader i första instans, det vill säga mark- och miljödomstolen. En liknande reglering finns vid markanvisningsförrättning, det vill säga när ett gruvbolag vill komma åt fastighetsägares mark för att öppna gruva. Enligt 8 kap 12 § minerallagen gäller då att "Vid tvister om ersättning enligt 7 kap. 2 § skall koncessionshavaren svara för sina egna kostnader i ärendet och ersätta andra sakägare deras kostnader för att bevaka sin rätt".

Formalisering av bygdemedel

Tanken om att reglera bygdemedel i lag är god, då det förebygger mutor och andra oegentligheter, vilket är risken med dagens "förhandlingssystem". Frågan är dock om det är lämpligt att bygdemedlen legaliseras så som föreslagits i 3 kap 2 § förslaget till lag om värdeskapande av vindkraft. Vad förbundet har i åtanke är att medel ska kunna slussas direkt från vindkraftsbolaget till slutmottagaren utan att passera kommunens budget.

VILLAÄGARNAS RIKSFÖRBUND

Kenneth Kanckos

Förbundsdirektör